

# **SOSYAL SİGORTALAR VE GENEL SAĞLIK SİGORTASI KANUNU**

**KANUN NUMARASI**

**: 5510**

**KABUL TARİHİ**

**: 31/5/2006**

**YAYIMLANDIĞI RESMÎ GAZETE**

**: TARİH: 16/6/2006 SAYI: 26200**

**YAYIMLANDIĞI DÜSTUR**

**: TERTİP: 5 CİLT: 45**



AKADEMİK

# MADDE 35

DOÇ. DR. MEHTAP YÜCEL BODUR

## HAK SAHİPLERİNİN AYLIKLARININ BAŞLANGICI, KESİLMESİ VE YENİDEN BAĞLANMASI

**MADDE 35- Ölüm sigortasından sigortalının hak sahiplerine bağlanacak aylıklar;**

**a) Sigortalının ölüm tarihini,**

**b) Hak sahibi olma niteliğinin ölüm tarihinden sonra kazanılması halinde, bu niteliğin kazanıldığı tarihi,**

**takip eden ay başından itibaren başlatılır. Hak sahiplerine bağlanan aylıklar 34 üncü maddede belirtilen şartların ortadan kalktığı tarihi takip eden ödeme dönemi başından itibaren kesilir.**

**Ancak bu Kanunun 4 üncü maddesinin dördüncü fıkrasının (d), (e) ve (f) bentlerinde belirtilenlerden öğrenci olanların sigortalı sayılmaları, bağlanan aylıkların kesilmesini gerektirmez.<sup>1</sup>**

**Aylığın kesilmesine yol açan sebebin ortadan kalkması halinde, 34 üncü maddede belirtilen şartlar saklı kalmak kaydıyla, müracaat tarihini takip eden ay başından itibaren yeniden aylık bağlanır. (Mülga son cümle: 17/4/2008-5754/67 md.)**

**Bu madde gereğince aylığı kesilen çocuklardan, sonradan Kurum Sağlık Kurulu kararı ile çalışma gücünü en az %60 oranın-**

<sup>1</sup> 17/4/2017 tarihli ve 690 sayılı KHK'nin 36 ncı maddesiyle, bu fıkrada yer alan "üçüncü fıkrasının (d) ve (e)" ibaresi "dördüncü fıkrasının (d), (e) ve (f)" şeklinde değiştirilmiş, daha sonra bu hüküm 1/2/2018 tarihli ve 7077 sayılı Kanunun 32 ncı maddesiyle aynen kabul edilerek kanunlaşmıştır.

da kaybederek malûl olduğu anlaşılmalara, 34 üncü maddede belirtilen şartları taşımaları halinde, malûllük durumlarının tespitine esas teşkil eden rapor tarihini takip eden ay başından itibaren, 94 üncü madde hükmü saklı kalmak kaydıyla aylık bağlanır.

Yeniden bağlanan aylık, aylığın kesildiği tarihten tekrar bağlandığı tarihe kadar geçen süre için 55 inci maddenin ikinci fıkrasına göre artırılmak suretiyle belirlenir.

### **İLGİLİ MEVZUAT: Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği, 2018/38 sayılı Genelge**

#### **KAYNAKÇA**

**BAŞBUĞ Aydın;** Sosyal Güvenlik Sisteminde Sosyal Sigortalar, Ankara 2013.

**DOĞAN YENİSEY Kübra;** Social Security Law In Turkey, The Netherlands 2013.

**GÜZEL Ali/ OKUR Ali Rıza/ CANIKLİOĞLU Nurşen;** Sosyal Güvenlik Hukuku, 18. Bası, İstanbul 2020.

**İNCEMAN Ali;** 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Şerhi, Cilt 1, Ankara 2023.

**SGK,** Ölüm Sigortası İle İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sonucu Ölüm Geliri İlk ve İkinci Karar İşlemleri Eğitim Notu, Ankara 2018. (Eğitim Notu)

**TUNCAY A.Can/ EKMEKÇİ Ömer;** Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 20. Bası, İstanbul 2019.

<https://www.sgk.gov.tr/Content/Post/70fa4a38-aaf1-4f86-aa55-54fdbf4e2481/Olum-Aylygi-2024-05-23-03-07-47>

#### **1. ÖLÜM AYLIĞININ BAŞLANGIÇ TARİHİ<sup>2</sup>**

Hak sahiplerinin aylıklarının başlangıcı hem 5510 sayılı Kanunda 35. maddede hem de Sosyal Sigortalar İşlemleri Yönetmeliği'nde 62. maddede düzenlenmiştir. Buna göre ölüm sigortasından sigortalının hak sahiplerine bağlanacak aylıklar;

- Sigortalının ölüm tarihini,

<sup>2</sup> 5510 sayılı Kanunun 35. maddesinin şerhine ilişkin bu çalışmanın esasını, Mehtap Yücel Bodur tarafından yazılmış ve Seçkin Yayınevi tarafından 2021 yılında Ankara'da basılmış olan "Türk ve Avrupa Birliği Sosyal Güvenlik Hukukunda Ölüm Sigortası" başlıklı kitap oluşturmaktadır. Kitabın tam metni ve konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için yazarın ilgili eserine bakınız.

- Hak sahibi olma niteliğinin ölüm tarihinden sonra kazanılması halinde, bu niteliğin kazanıldığı tarihi,
- Kurumdan malullük veya yaşlılık aylığı almakta iken ölen sigortalının hak sahiplerinin aylıkları sigortalının ölüm tarihini,
- Ölüm aylığının kesilmesine yol açan sebebin ortadan kalkması halinde talep tarihini,

takip eden aybaşından itibaren başlatılır.

Sigortalı en son özel sektörde çalışmış ise ölüm tarihini takip eden ayın 1. gününden, kamu işyerinde çalışmış ise ölüm tarihini takip eden ayın 15. gününden itibaren ölüm aylığı başlatılacaktır. Örneğin kamu sektöründe çalışmakta iken 23/11/2015 tarihinde vefat eden sigortalının hak sahiplerine ölüm tarihini takip eden aybaşı olan 15/12/2015 tarihi itibarıyla ölüm aylığı bağlanacaktır<sup>3</sup>.

SSİY 62. maddesinin 2. fıkrasına göre ise 5510 sayılı Kanununun ister yalnızca md. 4/1 (b) bendi kapsamında sigortalılığı olsun ister md.4/1 (b) bendi kapsamındaki sigortalılığı ile birlikte md. 4/1 (a) ve md. 4/1 (c) bendi kapsamında sigortalılığı olsun hak sahiplerine aylık bağlanabilmesi için md.4/1 (b) kapsamındaki prim ve prime ilişkin her türlü borçların ödenmesi zorunludur. 5/12/2017 tarihinde eklenen hükme göre ise hak sahiplerine bağlanacak aylığın başlangıç tarihi, bu fıkra hükümlerine göre tespit olunur. Bu kapsamda kilerin ölüm tarihindeki borçları, Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile belirlenen, muhasebe kayıtlarından çıkarılacak tutarlar ve tahsil edilmeyecek alacaklara ilişkin miktar ve bu miktarın altında olanların aylıkları talep tarihini takip eden aybaşından başlar ve borçları ilk aylıklarından kesilerek tahsil edilir. Bu hususu düzenleyen bir diğer hüküm ise Yönetmeliğin ek md. 9. hükmünde yer almaktadır. İlgili madde; *“Tahsis talep veya ölüm tarihi itibarıyla prim borcu olmamakla birlikte, tahsis talep veya ölüm tarihinden önceki sürelerle ait asgari ücretin iki katı tutarına kadar prim borcu olduğu aylık bağlama işlemleri sırasında tespit edilenlerin aylık başlangıç tarihlerinde değişiklik yapılmaksızın aylıkları bağlanır, prim borçları ödenecek aylıklarından kesilerek tahsil edilir. Malullük veya yaşlılık aylığı bağlanan sigortalılar için tahsis talep tarihinden, ölen sigortalılar için ise ölüm tarihinden önceki sürelerle ilişkin prim borcu olduğu aylık bağlandıktan sonra tespit edilenlerden; söz konusu süreleri aylık bağlama işleminde dikkate alınmamış olanlar için tahsis talep ya da ölüm tarihi itibarıyla yeniden aylık hesaplanır, dikkate alınmış olanlar için ise aylıkların ödenmesine devam edilir. Bu durumda olanların aylıkları durdurulmaksızın ve aylık başlangıç tarihleri değiştirilmeksizin prim borçları ödenmekte olan aylıklardan kesilmek suretiyle tahsil edilir.”* ifadelerini içermekte ve prim borçlarının asgari ücretin iki katı tutarına kadar olması halinde aylık bağlanacağı, ancak borçlar ödeninceye

<sup>3</sup> **SGK**, Eğitim Notu, s.12.

kadar kesintiye tabi tutulacağı hüküm altına alınmaktadır. Borcun aylıktan kesilerek tahsilinde aylığın 1/3'ü oranında kesinti yapılmaktadır<sup>4</sup>.

5510 sayılı Kanunun geçici 63. maddesi de konuya ilişkindir. Buna göre, 12 ay ve daha fazla süreye ilişkin prim borcu bulunanların, bu sürelerle ilişkin prim borçlarını, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihi takip eden aybaşından itibaren üç ay içinde ödememeleri halinde sigortalılıkları durdurulur ve bu süre sigortalılık süresinden sayılmaz. Ancak hak sahiplerinin talebi ile ihya gerçekleşir ve borç tutarı hesaplanarak ihya edilir. Hesaplanan borç tutarının tamamını, borcun tebliğ tarihinden itibaren üç ay içinde ödedikleri takdirde, bu süreler sigortalılık süresi olarak değerlendirilir. Geçici 63. madde hükümlerinden yararlanmak suretiyle ölen sigortalıların md. 4/1(b) bendi kapsamındaki sigortalılık sürelerini durduran ve bu hükmün yürürlük tarihi olan 23/04/2015 tarihinden sonra yeniden md. 4/1 (a) bendi kapsamında ölüm aylığı bağlanması talebinde bulunan hak sahiplerinin geçici 63. maddenin yürürlüğe girdiği tarihte (23/04/2015) ölüm aylığına hak kazandıkları kabul edilecek ve aylıkları (5510 sayılı Kanunun 97. madde hükmü saklı kalmak kaydıyla) 23/04/2015 tarihini takip eden aybaşından (özel sektör için 01/05/2015, kamu sektörü için 15/05/2015) itibaren başlatılacaktır<sup>5</sup>.

5510 sayılı Kanun md.4/1 (b) bendi kapsamı dışında prim ödeme yükümlüsü kendisi olan Kanunun yürürlüğünden önce isteğe bağlı ve topluluk sigortası prim borcu olanlar, 2925 sayılı Kanun ile 5510 sayılı Kanunun ek 5, 6 ve 9. maddelerine göre prim öderken ölen ve ölüm tarihinden öncesine ait prim ve prime ilişkin her türlü borcu bulunan sigortalıların hak sahiplerine bağlanacak ölüm aylıkları da prim ve prime ilişkin her türlü borçlarının ödenmesini takiben sigortalının ölüm tarihini veya hak sahibi olma niteliğinin ölüm tarihinden sonra kazanılması halinde, bu niteliğin kazanıldığı tarihi takip eden aybaşından itibaren başlatılacaktır. O halde burada SSİY ile 5.12.2017 tarihinde yapılan değişiklik sonrasında 5/12/2017 tarihinden sonra vefat eden sigortalıların prim borçlarını ödemesini takiben ölüm tarihini yahut hak sahibi olma niteliğinin kazanıldığı tarihi takip eden aybaşından itibaren ölüm aylığı başlatılacaktır. Sigortalının ölüm tarihi 5/12/2017 tarihinden önce olup, prim borcunu 5/12/2017 tarihinden sonra ödeyen hak sahiplerinin aylıkları ise 5/12/2017 tarihini takip eden aybaşından itibaren ödenmeye başlanacaktır<sup>6</sup>.

Hak sahiplerine ölüm aylığı bağlanabilmesi için, hak sahiplerinin örneği Kurumca hazırlanacak tahsis talep dilekçesini, mirasçılık belgesini ve diğer istenen belgeleri doğrudan Kuruma vermesi veya posta yoluyla ya da elektronik

<sup>4</sup> 2018/38 sayılı Genelge, 1. Kısım 4. Bölüm 5.5.

<sup>5</sup> **SGK**, Eğitim Notu, s.14.

<sup>6</sup> **SGK**, Eğitim Notu, s.11.

ortamda göndermesi şarttır. Kurum kendiliğinden aylık bağlamaz<sup>7</sup>. Tahsis talep tarihi olarak dilekçenin Kurum kayıtlarına intikal ettiği tarih esas alınır. Taahhütlü, iadeli taahhütlü, acele posta servisi, PTT Alo Post veya PTT Kargo ile gönderilen tahsis taleplerinde ise dilekçenin postaya verildiği tarih, Kuruma intikal tarihi olarak kabul edilir. Mevzubahis tahsis talep dilekçesine; malul çocuklar için sağlık kurulu raporu, hak sahibi anne ve babalar için Kurumca çıkarılacak tebliğde belirtilen belgeler eklenir (SSİY md. 61 ve 67). Hak sahiplerinden ergin ve mümeyyiz olmayanların kanuni temsilcilerinin yazılı istekte bulunmaları şarttır (SSİY md. 80). Bu başvurunun ardından Kurum, hak sahiplerine bağlanacak aylık veya toptan ödemeleri, gerekli belgelerin ve incelemelerin tamamlandığı tarihten itibaren en geç üç ay içinde hesap ve tespit ederek sonuçlarını yazı ile bildirir (5510 md. 42).

## 2. AYLIKLARIN KESİLMESİ

Aylıkların bağlanmasında aranan 34. maddedeki şartlar ödenme sürecinde de varlığını korumalıdır. Bu şartların zaman içerisinde kaybedilmesi halinde aylıkların da kesilmesi söz konusu olacaktır.

Kanunkoyucu aylıkların kesilmesine ilişkin hususları 5510 sayılı Kanunun 35 ve 56. maddelerinde hüküm altına almıştır. Hak sahiplerine bağlanan aylıklar Kanunda belirtilen şartların ortadan kalktığı veya gelir/aylık bağlanmayacak hallerin gerçekleştiği tarihi takip eden ödeme dönemi başından itibaren kesilir. Aylığın kesilmesine yol açan sebebin ortadan kalkması halinde, 34. maddede belirtilen şartlar saklı kalmak kaydıyla, müracaat tarihini takip eden aybaşından itibaren yeniden aylık bağlanır. Yeniden bağlanan bu aylığın belirlenmesinde, aylığın kesildiği tarihten tekrar bağlandığı tarihe kadar geçen süre için artırıma gidilir.

Geçici madde 1 hükmü nedeniyle mülga Kanunlarda aylık kesme için farklılık arz eden bazı hususlara da değinmek gerekmektedir. Örneğin bağlanmış olan aylıkların kesilmesi 5434 sayılı Kanunda farklı maddelerde düzenlenmiştir. 92. maddeye göre hak sahiplerinin Türk vatandaşlığından çıkarılması, Türk vatandaşlığını bırakmaları, yabancı memleket uyruğuna girmeler (Türk vatandaşlığını muhafaza edenler hariç) her çeşit aylık ve haklarının düşmesine sebep olmaktadır. Bunun dışında 93. maddeye göre, erkek çocuğun evlenmesi de ölüm aylığının kesilmesine sebep olmaktadır.

Mülga 506 ve 1479 sayılı Kanunda dul eşin yalnızca evlenmesi halinde aylığı kesilecektir. Çalışması veya çalışmasına dayalı gelir/aylık alması halinde aylıkta bir kesinti ya da indirime gidilmeyecektir. Bu yönüyle 5510 sayılı Kanundan farklıdır. Yine mülga mevzuatta malul çocukların çalışması nedeniyle aylığının kesileceğine ilişkin bir hüküm bulunmadığından malul çocuk-

<sup>7</sup> Güzel/Okur/Caniklioğlu, s.636. Doğan Yenisey, s.152.

ların çalışması halinde ölüm aylıkları kesilmemektedir. (Y.10. HD. 20.2.2020 E.2017/4151, K.2020/1483)<sup>8</sup>

5510 sayılı Kanunda kız çocuklarının aylığı yurt içi veya yurtdışındaki çalışmaları fark etmeksizin kesilirken, mülga 506 sayılı Kanunda kız çocuklarının yurtdışı çalışmaları nedeniyle aylıklarının kesileceği konusunda 2003 yılına kadar açık hüküm bulunmamaktaydı ve bu nedenle ölüm aylıkları kesilmiyordu. 29.7.2003 tarihinde yapılan değişiklikle sosyal güvenlik sözleşmesi akdedilmiş ülkelerdeki çalışmaları veya çalışmalarından dolayı gelir/aylık almaları nedeniyle ölüm aylıklarının kesileceği düzenlenmiştir. Fakat 2.7.2005 tarihinde 506 sayılı Kanuna geçici 91. Madde ile eklenen madde ile kız çocuklarının gelir/aylıklarının sadece evlenmeleri/SSK veya Emekli Sandığına tabi çalışmaları halinde kesileceği ve bu uygulamanın 31.12.2007 tarihine kadar devam edeceği düzenlenmiştir. Bu nedenle 2.7.2005 tarihi ile 31.12.2007 tarihi arasında yurtdışı çalışmaları nedeniyle aylıkları kesilmeyecek ancak 1.1.2008 sonrasında mülga mevzuata tabi olanlar bakımından sosyal güvenlik sözleşmesi olan ülkelerdeki çalışmalar ve sosyal güvenlik sözleşmesi olmayan ülkelerdeki çalışmalar olarak ikiye ayrılacaktır. (Y.10 HD. 24.10.2016 E.2016/1961, K. 2016/12826)<sup>9</sup>.

Sigortalıya ilişkin koşulların oluşmadığının ölüm aylığı bağlandıktan sonra tespit edilmesi de mümkündür. Bu durumda hak sahiplerine ödenen aylıklar başlangıç tarihi itibariyle iptal edilerek yersiz ödenen aylıkların tahsili yoluna gidilmektedir. Ancak daha sonra tespit edilen eksiklik prim gün sayısına ilişkinse Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği'nin geçici 35. maddesine göre prim ödeme gün sayısı şartının sigortalıların kasıtlı veya kusurlu davranışlarından kaynaklanmayan nedenlerle yerine gelmediği daha sonra anlaşılan eksik hizmet sürelerinin;

- a) Kanuna veya 3201 sayılı Kanuna göre borçlanılacak süresi olanlar, borçlanma talep tarihinde Kanununun 82. maddesine göre tespit edilecek prime esas günlük kazanç alt sınırı üzerinden eksik hizmet süresi kadar borçlandırılmak,
- b) (a) bendi kapsamında borçlanılacak süresi olmayanlar ile borçlanılacak süreleriyle eksik hizmet süresini tamamlamayanlardan; tahsis talep tarihi ile yersiz ödemenin tespit edildiği tarih arasında Kanununun 4. maddesinin birinci fıkrası kapsamında sigortalılığı bulunanların eksik hizmet süresinin tamamlanacağı tarihe kadar hizmet verilmek,
- c) (a) ve (b) bendi kapsamında süresi olmayanlardan; isteğe bağlı, 2925 sayılı Kanuna tabi, Kanunun ek 5. maddesi ile ek 9. maddesinin ikinci fıkrası kapsamındaki sigortalılıkları tahsis talep tarihi itibariyle aylığa hak

<sup>8</sup> İnceman, s.779.

<sup>9</sup> İnceman, s.780-781.

kazanmaları nedeniyle sona erenlere, eksik hizmet süresinin tamamlanacağı tarihe kadar belirtilen kapsamdaki sigortalılıkları devam ettirilmek, suretiyle tamamlattırılabilir. Burada borçlanma suretiyle eksik prim ödeme gün sayısının tamamlanması halinde yeniden bir aylık hesabı yapılmayacak, yalnızca iptal edilen prim ödeme gün sayısı kadar borçlandırılacaktır. Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinin ek 9. maddesi uyarınca, 5/12/2017 tarihinden sonra ölen sigortalılar için, ölüm tarihinden önceki sürelerle ilişkin prim borcu olduğu aylık bağlandıktan sonra tespit edilenlerden; söz konusu süreleri aylık bağlama işleminde dikkate alınmamış olanlar için ölüm tarihi itibarıyla yeniden aylık hesaplanacaktır. Dikkate alınmış olanlar için ise aylıkların ödenmesine devam edilecek ve aylık başlangıç tarihleri değiştirilmeksizin prim borçları hak sahiplerinin aylıklarından kesilmek suretiyle tahsil edilecektir<sup>10</sup>.

Ölüm tarihinden önce aylık bağlama işlemleri sırasında sigortalı veya hak sahipleri tarafından beyan edilmemesi ya da Kurum tarafından yeterli kontrollerin yapılmaması yahut herhangi bir nedenle hizmetin ölüm tarihinde Kurum kayıtlarına işlenmemesi sebebiyle eksikler tespit edilemeyebilir. Tespit edilemeyen tahsis talep tarihinden önceki sürelerle ait hizmetler ve bu hizmetlere ilişkin prim borcu olan sigortalıların aylıkları, aylık bağlama işleminde dikkate alınmamış olan söz konusu hizmet süreleri dikkate alınarak ölüm tarihi itibarıyla aylık yeniden hesaplanacak ve aylık başlangıç tarihi değiştirilmeyecek olup, aylıklar durdurulmaksızın eksik prim tutarları ödenmekte olan aylıklardan 1/3 oranında kesilmek suretiyle tahsil edilecektir<sup>11</sup>.

Uygulamada ölüm aylığının tamamen kesilmesine yol açmamakla birlikte miktarının değişmesine neden olan durumlarla da karşılaşmaktadır. Bunlar ölen sigortalının sonradan tespit, hatalı işlemlerin düzeltilmesi gibi nedenlerle ölüm aylığı bağlanmasına esas gün ve kazanç bilgilerinin değişmesidir. Bu hallerde yeni aylık miktarı hesap edilerek yersiz ödemeler ya da fark aylıklar tespit edilir<sup>12</sup>.

Kurumun denetimi dışında da hak sahipleri ölüm aylığından yararlanma koşullarında meydana gelen değişiklikleri bildirmek zorundadırlar. Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği'nin 84. maddesine göre durum değişikliklerinin en geç bir ay içinde Kuruma bildirilmemesi durumlarında oluşan Kurum zararının, kanunî faiziyle ödenmesinden ilgililer sorumludurlar.

<sup>10</sup> **SGK**, Eğitim Notu, s.69.

<sup>11</sup> **SGK**, Eğitim Notu, s.70.

<sup>12</sup> **SGK**, Eğitim Notu, s.70.

## A. EŞİN AYLIĞININ KESİLİP DEĞİŞMESİ

Hak sahibi eşin ölüm aylığı bazı durumlarda kesilebilir, değiştirilebilir veya yeniden bağlanabilir. Hak sahibi eş bakımından ölüm aylığında durum değişikliği yaratan haller:

- Çalışmaya başlaması veya kendi sigortalılığı nedeniyle gelir/aylık alması,
- İşten ayrılması veya kendi sigortalılığı nedeniyle almakta olduğu gelir/aylığının kesilmesi,
- Yeniden evlenmesi,
- Boşanması,
- Boşandığı eşiyile fiilen birlikte yaşadığının tespiti,
- Başka bir dosyadan gelir/aylığa hak kazanması,
- Aylığın iptali,
- Ölümü

olarak sıralanabilir.

Bu durumların ilki olan hak sahibi eşin çalışmaya başlaması veya kendi sigortalılığı nedeniyle gelir/aylık alması ölüm aylığının kesilmesine değil, değişmesine sebep olan bir husustur. O halde örneğin eşinden dolayı ölüm aylığı alan bir dul eş md. 4/1 (c) veya md. 4/1 (b) bendi kapsamında çalışmaya başlarsa aylığı kesilmeyecektir. 5510 sayılı Kanun md. 34'e göre dul eş bu Kanunun 5. maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (e) bentleri hariç bu Kanun kapsamında veya yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmaması veya kendi sigortalılığı nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış olması halinde %75, aksi halde %50 oranında aylığa hak kazanmaktadır. Ancak dul kalan eş md. 5 uyarınca ceza infaz kurumları ile tutukevleri bünyesinde oluşturulan tesis, atölye ve benzeri ünitelerde çalıştırılan hükümlü ve tutuklu işe; 3308 sayılı Meslekî Eğitim Kanununda belirtilen aday çırak, çırak ve işletmelerde meslekî eğitim gören öğrenci veya meslekî ve teknik ortaöğretim ile yükseköğrenimleri sırasında staja tabi tutulan stajyer, kamu kurum ve kuruluşları tarafından desteklenen projelerde görevli bursiyer, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununa tabi kısmi zamanlı çalıştırılan öğrenci işe; yahut Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen meslek edindirme, geliştirme ve değiştirme eğitimine katılan kursiyer işe bu durumlarda ölüm aylığı ne kesilir ne de hissesinde bir değişikliğe gidilir. Ayrıca, eşin isteğe bağlı sigortalılık primi ödemesi de hisse değişikliğini gerektirmemektedir<sup>13</sup>.

Çalıştığı veya kendi sigortalılığı nedeniyle gelir/aylık aldığı için ölüm aylığı hissesi %50 olan hak sahibi eş, işten ayrıldığında ya da kendi sigortalılığı

<sup>13</sup> SGK, Eğitim Notu, s.72.

nedeniyle aldığı gelir/aylık kesildiğinde, 34. madde uyarınca aylık bağlanmış çocuğu da yoksa %75 hisse almaya başlar.

Ölüm aylığını kesen ilk durum hak sahibi eşin yeniden evlenmesidir. Bu halde ölüm aylığı evlenme tarihini takip eden ödeme dönemi itibarıyla kesilir. Ancak yeniden evlenen dul eş boşanarak tekrar eski eşinden ölüm aylığı talep ederse hak sahibi olma sıfatını yeniden kazandığı için ölüm aylığı talebini takip eden aybaşından itibaren aylık yeniden bağlanır.

Hak sahibi eşin ölüm aylığının kesilmesine sebebiyet veren ikinci durum 5510 sayılı Kanununun 56. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre; *“Eşinden boşandığı halde, boşandığı eşiyile fiilen birlikte yaşadığı belirlenen eş ve çocukların, bağlanmış olan gelir ve aylıkları kesilir. Bu kişilere ödenmiş olan tutarlar, 96. madde hükümlerine göre geri alınır.”* Boşandığı eşiyile fiilen birlikte yaşadığının tespiti ülkemiz bakımından önemli ve sık karşılaşılan bir durumdur. Konu hem eş hem kız çocuklar bakımından ehemmiyet arz etmektedir. Tekrara düşmemek adına burada ilgili düzenlemeye yer verilmeyecektir. Ayrıntılı bilgi için 56. maddenin şerhine bakılmalıdır.

## **B. ÇOCUKLARIN AYLIĞININ KESİLİP DEĞİŞMESİ**

Ölüm aylığı bakımından hak sahibi çocukların aylığının kesilip yeniden bağlanması konusunda erkek çocuklar, kız çocuklar ve malul çocuklar bakımından farklılıklar bulunmaktadır. Bu nedenle çocukların aylıklarının kesilip değişmesi her biri için ayrı başlık altında incelenmiştir. Ancak 5510 sayılı Kanunun 34. maddesinde, ölüm aylığına hak kazanma şartları yönünden çocuklar için ortak koşullar da bulunmaktadır.

Bu ortak koşula göre hak sahibi çocukların bu Kanun veya yabancı ülke mevzuatı kapsamında çalışması aylığının kesilmesine sebebiyet verir. Fakat çalışma 5510 sayılı Kanunun 5. maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (e) bentleri kapsamında ise ya da 4. maddesinin dördüncü fıkrasının (d), (e) ve (f) bentlerinde belirtilenlerden öğrenci olanların sigortalı sayılmaları, bağlanan aylıkların kesilmesini gerektirmez. O halde geride kalan çocuklar, ceza infaz kurumları ile tutukevleri bünyesinde oluşturulan tesis, atölye ve benzeri ünitelerde çalıştırılan hükümlü ve tutuklu ise; 3308 sayılı Meslekî Eğitim Kanununda belirtilen aday çırak, çırak ve işletmelerde meslekî eğitim gören öğrenci veya meslekî ve teknik ortaöğretim ile yükseköğrenimleri sırasında staja tabi tutulan stajyer, kamu kurum ve kuruluşları tarafından desteklenen projelerde görevli bursiyer, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununa tabi kısmi zamanlı çalıştırılan öğrenci ise; yahut Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen meslek edindirme, geliştirme ve değiştirme eğitimine katılan kursiyer ise bu durumlarda ölüm aylığı kesilmez (5510 sayılı Kanun md. 5). Yine aynı şekilde harp okulları ile fakülte ve yüksekokullarda, Milli Savunma Bakanlığı hesabına okuyan veya kendi hesabına okumakta iken askerî öğrenci olanlar ile astsubay meslek yüksekokulları ve astsubay naspeditmek üzere temel askerlik eğitimine tâbi tutulan adaylar, Polis Akademisi ile fakülte ve yüksek

okullarda, Emniyet Genel Müdürlüğü hesabına okuyan veya kendi hesabına okumakta iken Emniyet Genel Müdürlüğü hesabına okumaya devam eden öğrenciler ile polis nasbedilmek üzere Polis Meslek Eğitim Merkezlerinde polislik eğitimine tabi tutulan adaylar; Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi ile fakülte ve yüksekokullarda Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı nam ve hesabına okuyan veya kendi hesabına okumakta iken Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı nam ve hesabına okumaya devam edenler ile subay ve astsubay naspedilmek üzere temel askerlik eğitimine tabi tutulan adaylar bu öğrencilik hallerinde sigortalı sayılsalar da ölüm aylıkları kesilmez (5510 sayılı Kanun md. 4).

Hak sahibi çocuklardan 18 yaşını, lise ve dengi öğrenim görmesi halinde 20 yaşını, yükseköğrenim yapması halinde 25 yaşını doldurmayanların, md. 4/1 (a) bendi kapsamında sigortalı sayılmaları, bunlara aylık bağlanmasına engel oluşturmaz (5510 sayılı Kanun md. 34). Çalışan çocukların aylıkları işe girdiği tarihi takip eden ödeme dönemi itibariyle kesilmektedir.

Hak sahibi çocukların işten ayrılmaları halinde kesilen aylıkları işten ayrıldıktan sonra tahsis talebini takip eden aybaşından itibaren yeniden bağlanır. Belirtilmelidir ki Kurum uygulamasında hak sahiplerinin ilk defa aylık talebinde buldukları tarihten önce aylıklarının kesilmesini gerektiren durumların mevcut olması halinde; aylık bağlanmasına ilişkin talepleri, aynı zamanda ölüm aylığının yeniden bağlanmasına yönelik talep gibi değerlendirilmekte ve zamanaşımı hükümleri de dikkate alınarak, aylığa hak kazandıkları tarih ile talep tarihleri arasında hak sahibi niteliğini kayb ettikleri dönemlere ilişkin aylıklar ödenmemekte, diğer süreler için ödeme yapılmaktadır<sup>14</sup>.

Ölüm aylığı almakta olan hak sahibi çocukların aylığının kesilmesine sebep olan ikinci hal ise kendi sigortalılığı nedeniyle gelir veya aylık almaya başlamalarıdır. Ölüm aylığı kendi sigortalılıkları nedeniyle gelir/aylık bağlandığı tarihi takip eden ödeme dönemi itibariyle kesilecektir.

### aa. Erkek Çocuklar

Geride kalan erkek çocukların ölüm aylığının kesilmesi yukarıda belirtilen ortak koşullar dışında yaş ve öğrencilik durumu ile ilgilidir. 18 yaşından büyük çocukların ölüm aylığının devam etmesi öğrenime devam edip etmemelerine bağlıdır. 5510 sayılı Kanununun 34. maddesine göre erkek çocukların ölüm aylığının devam etmesi için öğrenci değilse 18, orta öğrenim yapması halinde 20, yükseköğrenim yapması halinde 25 yaşını doldurmamış olması şarttır.

Orta öğrenimde yalnızca örgün öğretim değil, açık öğretim liselerine devam edenler de kapsama dâhil sayılmaktadır. Ancak yalnızca aktif öğrenciler aylık almaya devam edecek olup, açık öğretim lisesinde kaydını dondurmuş ya da

<sup>14</sup> SGK, Eğitim Notu, s.99.

kaydını sildirmiş çocukların ölüm aylıkları kesilecektir<sup>15</sup>. 20 yaşına gelmeden önce ortaöğrenimden mezun olma, kendi isteği ile ayrılma ve atılma gibi nedenlerle okulla ilişkisi kesilenlerin aylıkları mezuniyet veya ilişkinin kesildiği tarihten sonraki ödeme dönemi başından geçerli olmak üzere kesilecektir<sup>16</sup>.

Ölüm aylığı alan erkek çocuklardan aynı yıl içinde orta öğrenimi Haziran ayında bitirip Eylül ayında yükseköğrenime başlayanların aylıkları, talep tarihlerini takip eden aybaşından başlatılmakta ve Haziran ile Eylül arası öğrenciliği olmadığı döneme ilişkin aylıklar ödenmemektedir<sup>17</sup>.

Yükseköğrenimde ise 25 yaşının doldurulmasına rağmen öğrenim devam ediyorsa artık 25 yaşının doldurulması ile ölüm aylığı kesilecektir<sup>18</sup>. Yükseköğrenimin 25 yaşından önce bitirilmesi veya yükseköğretim kurumundan çıkarma gibi sebeplerle ilişkinin kesilmesi halinde ise, ölüm aylıkları bu yaşlar beklenmeden kesilmektedir. Keza kaydını donduran öğrencilere dondurulan dönem sonuna kadar ölüm aylığı ödenmeyecektir<sup>19</sup>. Yükseköğrenime devam ederken bir yarıyıl ve daha fazla ceza alarak okuldan uzaklaştırılan öğrencilerin bu süreçte öğrencilik haklarından yararlanamayacağından ölüm aylığının da bu dönem için kesileceği SGK uygulaması ile yerleşik hale gelmiştir. Ancak ceza bir yarıyıldan az ise öğrencilik haklarından yararlanmaya devam ettiğinden ölüm aylığı da ödenmeye devam olunmaktadır<sup>20</sup>.

Belirtilmelidir ki evlenme nedeniyle ölüm aylığının kesilmesi yalnızca kız çocukları için düzenlendiğinden yükseköğrenim yaparken evlenen erkek çocukların evlenmesi halinde aylıkları kesilmeyecektir<sup>21</sup>.

## bb. Kız Çocuklar

Geride kalan kız çocuklarının aylıklarının devam etmesi için ortak koşullar dışında, yaşları ne olursa olsun evli olmaması, evli olmakla birlikte sonradan boşanması veya dul kalması şarttır (5510 sayılı Kanun md. 35). Bu nedenle kız çocuğun evlenmesi halinde ölüm aylığı kesilir.

Evlilik nedeniyle ölüm aylığı kesilen kız çocuğunun boşanarak yeniden aylık talebinde bulunması halinde, ölüm aylığının bağlanması evlenirken evlenme ödeneği alıp almadığına göre değişmektedir. Şayet kız çocuğu evlenirken evlenme ödeneği almamış ise ölüm aylığı talep tarihini takip eden aybaşından itibaren yeniden başlatılmaktadır. Ancak kız çocuğu evlenirken evlenme ödeneği almış ise bu durumda aylık tahsis talebinin evlilik nedeniyle aylığının

<sup>15</sup> **SGK**, Eğitim Notu, s.121.

<sup>16</sup> **SGK**, Eğitim Notu, s.120.

<sup>17</sup> **SGK**, Eğitim Notu, s.124.

<sup>18</sup> <https://www.sgk.gov.tr/Content/Post/70fa4a38-aaf1-4f86-aa55-54fdbf4e2481/Olum-Ayligi-2024-05-23-03-07-47>

<sup>19</sup> **SGK**, Eğitim Notu, s.6.

<sup>20</sup> **SGK**, Eğitim Notu, s.126.

<sup>21</sup> **Güzel/Okur/Caniklioğlu**, s.640. **Başbuğ**, Sosyal Sigortalar, s.271.

kesildiği tarihten itibaren 2 yıl içinde olup olmadığına bakılmakta, iki yıllık süre içinde ise ölüm aylığı bağlanmamakta, iki yılın sona erdiği tarihi takip eden aybaşından itibaren başlatılmaktadır. Evlenme ödeneği aldıktan sonra iki yıllık sürenin geçmesinden sonra boşanıp aylık talebinde bulunması halinde ölüm aylığı, talebini takip eden aybaşından başlatılmaktadır<sup>22</sup>.

Kız çocukları ve dul eş bakımından 5510 sayılı Kanun ile ihtiyaçlara binaen getirilen önemli bir düzenleme 56. maddede yer alan boşandığı eşyle fiilen birlikte yaşadığı tespit edilenlerin ölüm aylığının kesileceği yönündeki müeyyidedir. Söze konu 56. maddenin 2. fıkrasına göre *“Eşinden boşandığı halde, boşandığı eşyle fiilen birlikte yaşadığı belirlenen eş ve çocukların, bağlanmış olan gelir ve aylıkları kesilir. Bu kişilere ödenmiş olan tutarlar, 96’ncı madde hükümlerine göre geri alınır.”* Konu 56. Madde incelenirken ayrıntılı bir değerlendirmeye tabi tutulduğundan burada mükerrer bir açıklamaya yer verilmeyecektir.

### cc. Malul Çocuklar

5510 sayılı Kanununun 34. maddesi uyarınca bu Kanununun 5. maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (e) bentleri hariç bu Kanun kapsamında veya yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmayan veya kendi sigortalılığı nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış olan malul çocuklar hak sahibi olabilmektedir. Malul çocuklarda, yaş, öğrencilik veya evli olmama gibi ek şartlar aranmaktadır<sup>23</sup>. Bir diğer ifadeyle malul çocukların aylığının kesilme nedeni yalnızca çalışmaları veya kendi sigortalılığı nedeniyle gelir veya aylık bağlanmış olmasıdır.

Malul çocukların aylıklarının kesilmesine neden olabilecek bir diğer hal ise Kurum Sağlık Kurulu kararı ile çalışma gücünün en az %60 oranında yitirildiğinin tespit edilmesidir. 5510 sayılı Kanununun 35. maddesinin dördüncü fıkrasında, aylığı kesilen çocuklardan, sonradan Kurum Sağlık Kurulu kararı ile çalışma gücünü en az %60 oranında kaybederek malul olduğu anlaşılanlara, 34. maddede belirtilen şartları taşımaları halinde, malullük durumlarının tespitine esas teşkil eden rapor tarihini takip eden ay başından itibaren, 94. madde hükmü saklı kalmak kaydıyla aylık bağlanacağı öngörülmüştür. O halde, ölüm aylığı almakta iken aylığı kesilen ve aylık kesildikten sonra malul olmaları nedeniyle aylık talebinde bulunan çocuklara talep tarihinden itibaren değil, maluliyetlerine esas sağlık kurulu rapor tarihinden itibaren aylık bağlanacaktır. Kurum sağlık kurulunca kontrol muayene tarihi belirlenmiş ise çocuk kontrol muayenesine gönderilmektedir. Bunun dışında da Kurum bu tespiti yapabilmek için maluliyet durum değişikliğini kontrol edebilir.

Kontrol muayenesini;

<sup>22</sup> SGK, Eğitim Notu, s.134. **Tuncay/Ekmekçi**, s. 562.

<sup>23</sup> **Tuncay/Ekmekçi**, s. 555. **Güzel/Okur/Caniklioğlu**, s.629.

- Kurumun yazılı bildiriminde belirtilen tarihten başlayarak üç ay içinde yaptırılan malul çocuğun kesilen aylık veya geliri, kesildiği tarihten başlanarak yeniden bağlanır.
- Kontrol muayenesini Kurumun yazılı bildiriminde belirtilen tarihten üç ay geçtikten sonra yaptırılan malul çocukların ise almakta oldukları gelir veya aylık, rapor tarihinden sonraki ay başından başlanarak yeniden bağlanır.

### C. ANA VE BABANIN AYLIĞININ KESİLİP DEĞİŞMESİ

5510 sayılı Kanununun 34. maddesinde ölen sigortalıların hak sahibi ana ve babalarına aylık bağlanması için, 65 yaşından büyük olması durumu hariç eş ve çocuklardan artan hissenin bulunması, diğer çocuklarından hak kazanılan gelir ve aylıklar hariç olmak üzere gelir ve/veya aylık bağlanmamış olması, her türlü kazanç ve irattan elde etmiş olduğu gelirinin asgari ücretin net tutarından daha az olması şartları aranmaktadır. Bu şartları sağladığı için kendisi aylık bağlanan ana ve babaya bağlanan ölüm aylığı; 65 yaşın üstündekiler hariç eş ve çocuklardan artan hissenin bulunmadığının ya da ortadan kalktığı tespit edildiği, yapılan denetimlerde her türlü kazanç ve irattan elde etmiş olduğu gelirinin asgari ücretin net tutarından daha fazla olduğunun tespit edildiği; diğer çocuklarından hak kazanılan gelir ve aylıklar hariç olmak üzere gelir ve aylık bağlandığının tespit edildiği durumda tespit tarihlerini takip eden ödeme döneminden itibaren kesilecektir.

Artan hissenin sonradan ortadan kalkması durumunda ana veya babanın aylığı, aylığa yeni bağlanan hak sahibinin aylık başlangıç tarihini takip eden ödeme dönemi itibarıyla kesilecektir<sup>24</sup>. Bu durumun tam tersi bir biçimde ölüm tarihinde artan hisse bulunmamakla birlikte sonradan artan hisse oluşması durumunda ise hissenin ortaya çıktığı tarihi takip eden aybaşından itibaren ana/ babaya aylık bağlanacaktır<sup>25</sup>.

Kesilen aylığın yeniden bağlanmasının bir diğer nedeni ana/ babanın 65 yaşını geçmesidir. Artan hisse olmadığı için kendisine aylık bağlanamayan ana/ babanın 65 yaşını geçmesi halinde 65 yaşını doldurdukları tarihi takip eden aybaşından itibaren aylık bağlanacaktır<sup>26</sup>.

506 sayılı Kanun döneminde 6/8/2003 ila 2008/Ekim ayı arasında ölen sigortalıların bir veya birden fazla çocuktan aylık veya gelir almaya hak kazanan ana/ babaya yalnızca ilk hak kazanılan gelir veya aylık bağlanmakta, diğerleri bağlanmamaktaydı. 5510 sayılı Kanunda ise aylığa hak kazanmak ya da hak kazanılan aylığın devam etmesi için diğer çocuklarından aldığı gelir/ aylıklar hariç tutulmuştur. Diğer çocuklarından elde ettiği hariç kendi sigor-

<sup>24</sup> SGK, Eğitim Notu, s.154.

<sup>25</sup> Güzel/Okur/Caniklioğlu, s.631.

<sup>26</sup> SGK, Eğitim Notu, s. 156.

talılığından dolayı gelir/aylık almaya başlayan ana/babanın ölüm aylığı aylık başlangıç tarihini takip eden ödeme döneminden itibaren kesilmektedir.

Aylığın kesilmesini veya kesilen aylığın yeniden bağlanmasını sağlayan durumlardan biri ana babanın gelir durumundaki değişikliklerdir. Sosyal güvenlik denetmeni raporunda ana/babanın her türlü kazanç ve irattan elde etmiş olduğu gelirin asgari ücretin net tutarından daha fazla olduğunu tespit ederse aylıklar kesilir. Ancak daha sonra bu gelirin asgari ücretin net tutarının altına düşmesi durumunda aylıklar yeniden bağlanır. Bunlar denetmenlerin tespitleri ile oluştuğu için aylığın kesilme veya yeniden bağlanma tarihi denetmenin raporunda belirtilen tespit tarihini takip eden ay başından itibaren<sup>27</sup>.

<sup>27</sup> **SGK**, Eğitim Notu, s.161.